

Hegyre épített város

Beszélgetés Sugár Péter Ybl-díjas építésszel

Sugár Péter 1956-ban született Sárospatakon. A Rákóczi Gimnázium elvégzése után 1980-ban a Budapesti Műszaki Egyetemen diplomázott. Az Általános Épülettervező Vállalatnál kezdte pályáját, közben 1984-86 között elvégezte a Magyar Építőművészek Szövetsége Mesteriskoláját, később DLA tudományos fokozatot szerzett. Dolgozott a MATERV-ben Reimholz Péter műtermében, majd Varga Levente Atlant tervezőirodájában. 1992-ben három társával létrehozta a RADIUS Építésműtermet, 2002 óta az abból kifejlődött saját irodáját, a RADIUS B+S Kft-t vezeti. 1982-től óraadó, 2002-től kinevezett oktató, jelenleg egyetemi adjunktus a Budapesti Műszaki Egyetem Építésmérnöki Karának Középülettervezési Tanszékén. Munkáit többször kitüntették, 2002-ben „sokoldalú, egységes és következetes építészeti tevékenységéért” Ybl Miklós-díjat kapott.

Mit hozott az építész magával Sárospatakról Budapestre?

Amikor gimnáziumi éveim alatt azt terveztem, hogy építész leszek, úgy képzeltem, műemlékekkel fogok foglalkozni. Patakon fantasztikus történelmi környezetet vett körül. Rajzoló-festegető gyerekként bejártam a Várba, gyerekkoromban zajlott a Vártemplom műemléki helyreállítása, s mi pár lépésnyire laktunk tőle. Megfordultam ugyan néhányszor apámmal Budapesten, de modern épületeket nemigen láttam. Az első ilyen, amelynek az építését is megfigyelhettem, a Makovecz Imre által tervezett Bodrog Áruház volt, amely mégsem az építészeti fővonalába tartozó modern épület. Meghatározó élmény a Kuklay Antallal való találkozás is. A plébános úrnak fantasztikus könyvtára volt, s egy olyan lemezjátszója, amely automatikusan feltette a lemezeket! Ez akkor hihetetlenül tetszett. Zenét hallgattam, s építészettörténelmi könyveket is találtam ott. A pataki falakból sugárzó sűrű történelmi architektúra meghatározó élményem.

A történelmi érdeklődés pályája kezdetétől nyomon követhető, díjnyertes lett diplomamunkája, az egri Tetenvár városrész rehabilitációja.

1980-ban diplomáztam, s ekkor a történelmi város problémája, ha nem is nálunk, de a nyugat-európai építészetben erősen jelen volt. Egy építészhallgatóknak szóló nemzetközi pályázat hirdette meg az egri városrehabilitációt. Azért volt érdekes a pályamunkánk, mert komplex módon értelmeztük a feladatot. Levéltárakban felkutattuk az összes létező történelmi térképet, beazonosítottuk a mostani telekosztásokat a középkori és későbbi telekosztásokkal. Kiderült, hogy teljesen megmaradt a középkori struktúra, s a régészek városfalkutatásait a telekosztások révén be lehet azonosítani. Egerben volt egy külső és egy belső városfal, közte az úgynevezett cinkturális terület. Mindegyik területnek más

volt a beépítési rendszere. A városfalon belül kifejezetten városias, utcával párhuzamos beépítésű polgárházak álltak, a városfalon kívül a „hostyás” (lásd: Hochstadt), sokkal rendszertelenebb beépítés volt a jellemző. A két fal között szűk zsellértelek voltak hurkaszerű házakkal. A várfalak mögötti vasútvonal kiépülése után az ekkor keletkezett területre tisztviselőket telepítettek, ez teljesen kisvárosias lett. Szociológiai tanulmányt is végeztünk. Ebből kiderült, a lakók többsége már nagyon régóta ott lakik, nem akarnak elköltözni, így ezt is figyelembe kell venni a város rehabilitációjakor.

Ez a korai munkáira jellemző, történelmi-szociológiai alapú kontextuális felfogás tetten érhető az 1989-ben Gazda Anikóval közösen készített sárospataki zsidónegyed rehabilitációs tervében is (megjelent a Zempléni Múzsza 2004/4. számában). Mit jelent az építészetben a kontextualizmus, s hogyan helyezhető el ez az irányzat a 20. századi építészettörténetben?

A kontextuális felfogás az adott épületet megpróbálja beleágyazni abba a környezetbe, amelybe kerül. A település életében nemcsak a fizikai, hanem a szellemi hagyományok is fontosak. Az építészet olyan, mint egy bonyolult műtét, nem mindegy, hova nyúlunk, mit vágunk el. Az 1970-es – 80-as években kialakult posztmodern hullám a modern építészet válságáról beszélt, s kontextualista ága vissza kívánta hozni azokat a történelmi ismereteket, amelyek korábban a városépítést meghatározták. A modernista építészet figyelmen kívül hagyta ezeket a hagyományokat, *tabula rasa*-t akart, s elvágott minden szálat. A modernizmusban épp az az érdekes számomra, hogy bár önálló világgként akarta meghatározni magát, csak úgy érvényes, ha a történetiséggel együtt nézzük, mert akkor értelmezhető, mihez képest kívánt újat.

Hogyan fordult a kezdeti műemlékvédelmi érdeklődése a posztmodern építészet felé?

Számomra az építészet egység. Ha valaki történeti környezetben tervez, akkor is kortárs építészetet kell művelnie. Mindig reagálni kell az adott körülményekre. A műemlékvédelemmel kapcsolatos érdeklődés azonban nem tűnt el nyomtalanul: egyrészt foglalkoztam néhány műemlék épület átalakításával, másrészt az építészeti kamara biztosa vagyok az Országos Műemléki, mai nevén Kulturális Örökségvédelmi Hivatalban.

A kontextualizmus szép példája a Lauder Javne Világi Zsidó Iskola¹ épületének a terve, amely egyben fordulópont is az építészetében. Mesélne nekünk ennek a koncepciójáról?

Valóban mondhatjuk, a Lauder Iskola fordulópont volt, ettől kezdve tudatosan törekszem a munkáimban a kontextualitás és az ornamentika megjelenítésére. Bár igyekszem kialakítani saját építészetemet – hiszen vallom, filozófia nélkül nincs építészet –, a valóságban mindig az adott feladat, környezet az, ami magával ragad. Az első reakciók ösztönösek, de ezzel párhuzamosan megjelennek az építészetfilozófiai és más racionális természetű kontrollok: az épületnek meg kell felelnie a funkciójának, igazodni kell az anyagi feltételekhez és így tovább. Az intuíció és a racionalitás egymást átölelve

visznek tovább. A Lauder Iskolánál egy domboldalba kellett iskolát tervezni, és mivel az alapterület 7000-8000 m²-es volt, szinte egy önálló várost lehetett létrehozni. Az iskola magához igazodott, s teremtette meg a kontextusát. Az iskola egyébként is kisebb elemekből, tantermekből áll, amiket valamilyen módon összefüggésbe kell hozni. Idézhetném Le Courbusiere-t, aki azt írja „*az épület egy mikrokozmosz, ahol az építész a világegyetem valamilyen leképezését valósítja meg*”, vagy Luis Kahn-t, aki szerint „*az alaprajz a terek társadalmi rendje*”. Mivel ez egy világi zsidó iskola, a Bibliához nyúltam vissza. Miután áttanulmányoztam a programot, álomszerűen megjelent előttem egy közel-keleti városka képe. Ez a kép olyan erős volt, hogy nem tehettem mást, engedelmesen lerajzoltam. A térbeli rendszer mindig valamilyen filozófia leképezése. A pécsi Gandhi iskolának² is készítettünk utána egy tervet, de nyilvánvalóan más egy zsidó közösség, más egy beás cigány iskola, és más egy piarista vagy egy református gimnázium. Ezeknek az iskoláknak más-és-más kell, hogy legyen a térbeli rendszere, hiszen más oktatási rendszer áll az intézmények mögött. A zsidó iskolában labirintusszerű, nem tengelyes közlekedési rendszerben sorakoznak a tantermek, bolyongani lehet benne. Jellemző rá a zsidó filozófia „részek autonómiája” gondolata: két osztály alkot egy évfolyamot közös tanárral, szertárral, társalgóval és saját terasszal. Ezek az egységek egy átlós vonal mentén sorolódtak egymás mellé, amelyek a szintvonalat követték. Az egész középpontjában egy spirálisan fölfelé tekeredő torony állt, aminek az emeletén volt a könyvtár, egy kicsit a pataki könyvtárra emlékeztető faszerkezetes galériával. A tervezéskor biblikus, archaikus elemeket kerestem: a fal az ember első építménye, amely az Édent elválasztja és össze is köti a természettel. A második építmény a labirintus, amely az őskáosz geometrikusan elrendezett változata. Az iskolát a Teremtés kőbe dermedt pillanataként képzeltem el. A Teremtő energia összerendezi az őskáoszt, de egyben utal is a káoszra. Az első városok, a görög városok, az arab világ városai mind ilyen labirintusszerűek. Jeruzsálemben a bazárban vagy az óvárosban nagyon könnyű elkeveredni.

A Lauder Iskola sajnos csak terv maradt, az épület más építész koncepciója alapján készült el. Mikor kerek a munka, ha befejezett a terv, vagy csak akkor, ha felépült a ház?

Lehet, hogy pályája elején az ember szeret önmagában koncepciókat készíteni, de én már nem szeretek feleslegesen dolgozni. Egy építész azzal nem lesz kifizetve, ha megkapja a tervezési díjat. Azért dolgozom, hogy megépüljön az épület. Jó dolog a tervezés, de ha egy ház nem valósul meg, az tragédia.

A Lauder Iskola építése után egyre jobban előtérbe került építészetében az ornamentika. Miért fontos ez?

Az ornamentika számomra nem egyszerű díszítés, nemcsak azért van, hogy ne legyen unalmas az üres felület. Végtelen méretű épületeket kis darabokból rakunk össze. Az anyagok összerakásának vannak törvényszerűségei. Próbáljuk elfedni, hogy a ház kis elemekből áll, de az ornamentika felfedheti ezt, megmutatja az összerakás, összeszövés fonadékait. Ez a megjelenés, jellegzetes rajzolat jelenti számomra az ornamentikát. A kontextualitással is összefügg, az építész megpróbálja a házat integrálni a környezetébe.

Próbálok olyan házakat tervezni, amelyek városszerűek, önálló, egymással párbeszédet folytató részekből állnak össze egy nagyobb egésszé, amelyet később a környezetbe integrálok. Ezért vonzódok a rajzolatokat adó anyagokhoz: kőhöz, téglához. A vakolatot nem szeretem, mert eltakarja az összeszövést. A rajzolatokkal, kővel, téglával ráadásul szellemes játékokat lehet folytatni. A tolcsvai borászat³ tervezésekor fedeztem ezt fel. Gondolkozni kezdtem, milyen rajzolatot adjon a kő és a téglá egymás mellett. Sávok jelennek meg, a homlokzaton a téglá és a kő rakása egy csillag mintázatot ad ki. A kőnél szabályos raszterkiosztásban más színű kőszegecsek jelennek meg, amelyek a burkolatot hozzászegezik a falhoz. Az ornamentikának itt nemcsak esztétikai jelentősége van, hanem alapvető statikai funkciója. A szabálytalan rakású kő olyan helyen jelenik meg, ahol a falnak teherhordó szerepe van, pl. a támpilléreknél. A szabályos minták rekeszszománcszerű berakások. Történeti példák is eszembe jutottak: a modenai, a sienai székesegyház, Firenzében a San Miniato al Monte. Szerettem volna mediterrán hatást érzékeltetni, hisz az építető egy spanyol-magyar vegyes vállalat, s az is köztudott, hogy a Hegyaljának vannak a Mediterránhoz fűződő kapcsolatai. Az ornamentika archaikus gyökereit keresem. Ez a törekvés egyébként jelen van a kortárs építészetben. Az anyagok természetét sokkal inkább megjelenítik az épületen. Ha betonfelületet csinálnak, akkor tükörsimára csiszolják, vagy olyan durván hagyják, hogy felsérti az ember kezét, ha hozzáér. Reneszánszát éli a tégláépítészet, s a kő és az üvegfelületekkel is érdekesen bánnak.

Az identitás kérdése is kortárs probléma, nyilvánvalóan jelen van az Ön építészetében is. Miért fontos ez Önnek, s hogyan ragadható meg az építészetben?

Mindenkinek fontos az identitása. Most az Európai Unió miatt politikailag is fontos, hogy a különböző kis térségek identitása megerősödjön. Építészként úgy gondolom, a *hely szellemét*, ami szintén a '80-as években jött újra be a köztudatba, elő kell hívni, ki kell bontakoztatni. Nagyon fontos, hogy hiteles legyen az épület. Ez akkor van így, ha úgy áll a helyén, mintha mindig ott lett volna. Az építészet kommunikáció. Az épület kommunikál a környezetével, és ementén a párbeszéd mentén fogalmazódik meg az identitása. Vannak hagyományok, amikhez viszonyulni kell. Ez kezdettől fogva foglalkoztat, biztos szerepe van ebben Pataknak. Amikor egy-egy európai vagy távolabbi út után hazajöttem, s átmentem az Erzsébet-hídon, szétnéztem, s láttam, milyen szép ez a Budapest. Mikor utána hazamentem Patakra, s ott körülvettem a Vártemplom és a Várnegyed, arra gondoltam, Nyugat-Európa egyáltalán nem rangosabb hely, csak más. Az identitás alapkérdés. A közönség sohasem szerette a lakótelepeket és a jellegtelen egyforma épületeket, ezek nem hoznak létre olyan környezetet, amit az ember magáénak érez. Az identitás azt jelenti, hogy itt otthon érzem magam.

Az identitás ezek szerint nem az önkifejezés, hanem az otthonteremtés miatt fontos?

Így van. Az építészetet mindezekon túl azonban közösségi művészetnek tekintem. Fontos, hogy az építész gondolatai és identitása megjelenjen az épületeken, lehetőleg úgy, hogy szolgálja a közösséget és a természetet. A kettőnek egységben kell lennie. Az egyéni hang fontos, de olyan házakat szeretnék építeni, amelyek környezetük szerves

részévé válnak, akár úgyis, hogy meghatározzák a környezetüket. A tolcsvai borászat határozottan van jelen a domboldalban. A borház toronyszerű magaslata párbeszédet folytat a domboldal két templomtornyával. A ház meghatározó eleme, az oromzatos motívum pedig a környező pincék formájával keres közösséget.

Úgy tűnik, mintha kifejezetten szeretne dombra építkezni.

Az Alföldön tényleg nem érzem otthon magam, de az véletlen, hogy majdnem mindig dombos helyre hívtak dolgozni. Tolcsván hatalmas a szintkülönbség, de Villányban, ahol most építettünk egy borházat⁴ sík a terület, bár valóban csináltunk egy mesterséges dombot. Ha nagy a szintkülönbség, akkor nem könnyű a feladat, s ez arra inspirál, hogy ne teljesen szokványos épületet tervezzünk.

Most adták át a villányi borászatát, s a tolcsvai mellett Szegiben épített a Törley Pezsgópincészetnek is egy fogadó- és kiállítóépületet.⁵ Érdeklí a borászat, honnan ez a kötődés?

Az Oremus 7-8 tervezőirodától kért árajánlatot és vázlatot. Az enyém megtetszett az építetőnek, és engem bízott meg. A tolcsvai borház tetszett más borászoknak is, így jöttek sorba a megbízások. Magyarországon egyébként még nem jellemző, hogy referenciamunkák alapján kérnek fel építészeket. Nyugaton ez másképp van, ha valakinek van egy jól sikerült épülete, az a médiákban megjelenik, s megkeresik az építetők. Nálunk a laikusok nem nagyon figyelik az építészeti folyóiratokat. Ennél mégis így történt. Játékosan azonban azt is mondhatnám, eleve elrendelés, az egyik nagyapám borász volt. A másik bádogos, innen a cinklemezfedések iránti vonzalom.

A Középülettervezési Tanszéken tanít, s legfontosabb épületei közösségi épületek. 2004-ben azonban Az Év Szép Háza lett egy zuglói családi háza.⁶ Milyen inspirációkat követ egy családi ház tervezésekor?

A tervezést nyilvánvalóan meghatározza a telek. Itt egy hosszúkás telekre építkeztünk, ezért a ház keskeny lett, s belefűződött egy terasz. Meghatározó tényező volt az is, hogy az utca sűrűn be van telepítve, s mivel a szomszédok nem igazán nyújtanak kellemes látványt, úgy próbáltam elhelyezni az ablakokat, ajtókat, hogy üdítő látványt adó térre nézzenek. Az épület két részből áll: egy utcai és egy udvari részből, egy átrium köti össze őket. Az utcai rész zártabb és téglaburkolatos, kifelé kicsit morcos képet mutat, elzárkózik az utcától. A kertfelé azonban egy nagy terasszal teljesen kinyílik, és faburkolatú a ház. Kétarcú. Nagyon meghatározza a környezete. A szomszédja egy lapostető '60-as években épült ház, ezért ez is lapos tetőt kapott, de a tetőterasa hatalmas buja kert. Tulajdonképpen a ház által kivágott és felemelt kertrész, ahol kellemes üldögélni, s jó messzire ellátni. Egyszer rábukkantam a ház fotójára a *National Geographic*-ban. Nem írták, hol van, csak azt, hogy ez egy „környezettudatos épület”.

A környezettudatos építkezés egyre fontosabb, s most a környezetvédelemre, energia-takarékosságra gondolok. Ön erre mennyire ügyel?

Figyelek rá, de nem mindent meghatározó módon. A tolcsvai borászat boltzatai fölé 2-3 méter földfeltöltést tettünk, részben azért, hogy beleolvadjon a domboldalba, másrészt a régiek jól kitalálták a pincéket: ha vastag föld van fölöttük, a hőmérséklet és a páratartalom nem változik. A páratartalom itt másképp alakul, hisz leszigeteltük az épületeket, hogy sterilek legyenek. A hőmérséklet azonban állandóan 12-18 °C között van, a ház hűtő-fűtőberendezés nélkül, gazdaságosan üzemeltethető. Ezt az elvet használtam a villányi borászatnál is. A zuglói családnak sincs szüksége a kegyetlen nyarak ellenére klímaberendezésre, mert úgy vannak tájolva az ablakok, s a tetőkert olyan jól kondicionálja a házat.

Legújabb épülete a Lánchídról nézve a budai vár alatt jól látható szálloda.⁷ Nagy felelősség lehet ilyen környezetbe építeni.

Igen, kevés új épület van azon a parton. Szerencsére ez nem feszélyezett. A ház saját természete szerint alakult. Történelmi környezetben modern épületet tervezni fölmutatható feladat. A ház a *Design Hotel* nevű szállodalánc első magyar tagja. A vállalkozás viszonylag új, 140 szállója van a világon. A design hotelek azontúl, hogy négycsillagos szállodák, újdonságot hoznak a design világába.

A *Lánchíd 19 Design Hotel* a budai vár erődtési rendszeréhez tartozó területen épült. Az építkezésnél Zsigmond-korabeli falak is előkerültek. Ezeket integráltuk az előcsarnok rendszerbe, üvegpadról keresztül rájuk lehet látni, sőt, egy lépcső is vezet hozzájuk. Árvíz esetén valószínűleg el fogja önteni az alagsort a Duna. Kárt okozni nem fog, de elképzelhető, hogy néha a vendégek lábai alatt fog folyni a házon belül. A szállodát eklektikus házak veszik körül, fölötte pedig ott magasodik a budai vár. Igazodnunk kellett a párkánymagasságot és a tetőhajlást előíró szabályokhoz, de nem szolgálai módon csatlakoztunk a szomszédokhoz, hanem teraszosan visszahúztuk a legfelső szintet, s így létrehoztunk egy szobák előtt végigfutó nagyméretű tetőteraszt. A szálloda homlokzata két rétegű. A tömör része a szomszéd házak építészeti stílusjegyeit követi: tömör felületek váltakoznak tengelybe eső nyílásokkal. A tömör homlokzatrész elé húztunk egy lamellákból álló üvegfüggönyt, amelynek árnyékolás az elsődleges funkciója, az üvegeken lévő bevonat megszűri a napot. A lamellák szalagfüggönyként működnek, el lehet őket húzni, s el lehet őket forgatni. A mozgatást motorok végzik. Minden szobához hat üveglamella tartozik, s ezt szobaegységként két-két motor mozgatja. A konstrukció hazai fejlesztés, magyar formatervezők, üvegművészek találták ki velünk együtt. Mostanában divat az üvegművészet, de ilyen jellegű mozgatást, felület kialakítást, még sehol sem láttam. Először német és francia gyártókat kerestünk meg elképzelésünkkel, de ezt a szalagszerű mozgatást senki sem vállalta. A lamellák azontúl, hogy árnyékolnak, a szálloda reklám felületei is, hiszen kivilágítva összetéveszthetetlenül hirdetni fogják a szállodát a Duna-parton. A homlokzat interaktív, mivel van egy meteorológiai állomás a ház tetején, ami méri a szélereőt és a hőmérsékletet, s a Duna vízfolyási sebességével megegyező hullámmozgást végző lamellák a szélereőnek megfelelően fognak hullámozni. Ha erőteljesebben fúj a szél, akkor a lamellák erősebben mozognak, ha melegebb a hőmérséklet, akkor sárgás lesz a homlokzat színe, ha hűvösebb van, akkor zöldes-kékes árnyalatú. A vendégek is tudják majd változtatni a homlokzatos, hiszen minden szobában van két gomb, az egyik elhúzza, a másik elfordítja a lamellákat. Ha zavarja a vendéget, akkor felülírhatja a központi programot.

Általában az a képünk az épületekről, hogy statikusak, holott ha jobban belegondolunk, ezek is állandóan változnak.

Igen-igen. Nyitják-csukják az ablakokat, ajtókat, járnak a liftek. Bár vannak a háznak mobil elemei, mégis inkább az a jellemző, hogy az épületek statikusak. A dinamikus homlokzattal nem titkoltan az is szándékunk, hogy párbeszédre ingereljük a várost. Jó lenne ha esténként a Duna-parton több kivilágított házat láthatnánk!

Nappal is érdekes a lamellák ornamentikája!

Az üveg mintázatának az alapja egy Dunáról készült fotó, amely a fodrozódó vízfelületet mutatja. Tulajdonképpen a Duna tükröződik vissza a házon, illetve ha közelről megnézzük a vízfelületet adó foltokat, akkor kis papucsállatkákat, halakat, lepkéket látunk. A szobából az üveghomlokzaton keresztül a vendég szeme előtt lebegő lepkék és halak mögött jelenik meg a város. A másik oldalon egy ujjlenyomat mintázata tűnik fel. Az ujjlenyomat személyes jel, amely messziről egy örvényre hasonlít. Az építészet és a társművészetek (formatervezés, üvegművészet, képzőművészet) szétválaszthatatlanul összefonódik az épületen, s egymást erősíti. Mi határoztuk meg az alapkoncepciót, hogy a homlokzat interaktív legyen, és valamilyen módon a Dunához kapcsolódó, de a többi Baróthy Anna üvegművészcsapatának (Szövetség 39) a leleménye. A belső térben is jelen van az üveggel való játék: a szobákat az épületmagas átriumba kifeszített üveghidakon keresztül lehet megközelíteni. A hidakon rajta vannak a tervezők ujjlenyomatai, a tömör homlokzaton pedig újra feltűnik a pillangó motívum, ami talán a lebegés jele. A szálloda halljában is, ha átmegy valaki az üveghídon, érezheti azt, hogy egy köztes térben lebeg.

Egyik írásában olvastam, hogy az ornamentikának szakrális funkciója is van. Magyarázza el nekünk ezt az összefüggést!

A törzsi művészetben sátorkarókkal, totemoszlopokkal jelölték a világ közepét. Ezeket az oszlopokat díszítették. Az ornamentális elvet követő faragásnak az volt a célja, hogy megszentelje a helyet. Az arab építészetben a templomok falán feliratok tűnnek fel, amelyek számunkra csak jellegzetes díszítések, holott jelentésük is van. Isten megjelenítései. A régi kultúrákban, de egyébként ma sem lehet Istent ábrázolni, csak leírni lehet, ez válik díszítéssé.

Miért fontos egy 21. századi építésznek, hogy megszentelje az épületét?

Régebben áldozatot hoztak az alapkőletételnél. Ma is van időnként alapkőletétel, ha nem is mutatunk be áldozatot. Ha régen építettek egy palotát, annak általában szimmetrikus volt a homlokzata, s kijelölte a tengelyt, amely a ház szempontjából a világ közepe. Véleményem szerint minden házban benne van ez a szakrális funkció: kijelölődik a helye, s a díszítés segít abban, hogy ez láthatóvá váljon, s beletagozódjon a környezetébe. Az építés ambivalens cselekedet. Kőműves Kelemen balladája mutatja, voltak, sőt, vannak olyan kultúrák, ahol áldozatot hoznak egy épület építésekor. Ez azért van, mert miközben az otthonteremtés szent dolog, elveszi a helyet a természettől. Azért is ambivalens,

mivel teremtő mozzanat, a teremtés pedig isteni princípium, felhatalmazás kell hozzá. Egyébként maga az építés is áldozathozatal, követ faragni, téglát rakni verejtékes munka. Sajnos a manapság zajló gyors építkezések, már semmiféle szakralitást nem tükröznek.

A megszentelés tehát Isten engedélye, áldása, s azt biztosítja, a ház oda épül, ahol annak a világban helye van. Nagyon tetszik ez a gondolat, ami úgy tűnik, túl is lép a posztmodern abszolút igazságot megközelíthetetlennek tartó gondolkodásán. Ez már nem is posztmodern építészet?

Mondhatnám, nem tudom, teszem. Fogalmam sincs, hova lehet ezt sorolni. Az azonban valószínű, hogy amit teszek, összefüggésben van a világban most zajló építészeti törekvésekkel. Ebben nyilván a divat is benne van, ami ha nem is törekszünk rá, kikerülhetetlen. Általánosítani nem általánosítanék, engem ez a fajta építészet érdekel, s úgy látom, a Tanszéken dolgozó kollégáim is hasonlóképpen gondolkodnak.

Térjünk akkor át az egyetemi munkájára!

Életem része, hogy tanítok az egyetemen, csakúgy, mint az, hogy tervezek. Volt egy fantasztikus tanárom, Farkasdy Zoltán, ő kért, hogy maradjak a Tanszéken. Akkor főállásban nem maradtam ott, de öt-hat éve már főállásban is tanítok. Ahhoz, hogy a felsőoktatásban taníthassunk, az építészeti karon is szükséges a tudományos élet PhD-jével azonos szintű minősítés. Ez a művészeti életben a Doctor of Liberal Art (DLA) fokozat. A DLA dolgozatom a kontextualitás, ornamatika és identitás kérdéseivel foglalkozott, úgyhogy a koncepciómat saját munkáimmal magyaráztam. Most már nekem is vannak DLA hallgatóim, s az irodámban dolgozó fiatal kollégákat is az egyetemről ismerem.

Akkor mondhatjuk, hogy a tervezőiroda szellemi műhely, iskola is egyben?

Annak lehet tekinteni. Az egyetem elvégzése után én is tervezőirodákban folytattam tovább a tanulmányaimat, s minden iroda szellemi műhely volt számomra. Mesteremnek tekintem Varga Leventét, Reimholz Pétert, rengeteg mindent lestem el tőlük, de minden kollégámtól sokat tanultam.

Utolsó kérdésem ismét Sárospatakhoz kötődik: hogyan látja ma építész szemmel Patakot?

Nagy felelősség Sárospatakon főépítésznek lenni, remélem, magáénak érzi a várost, aki betölti ezt a pozíciót. Sokféle építészet van jelen most Patakon, jó lenne, ha ez egységes mederbe kerülne. Érdekes a Bodrog-part tájéka, nekem nagyon tetszett gyerekkoromban az a városrész, ami régen zsidó- majd cigányváros volt. Szép, ahogy rendbe tették a várfalakat, s kialakult a Vízikapu parkja, de még hiányzik onnan valami. Jó lenne, ha pályázna a város, és jól használná az Uniótól kapható pénzeket. Elkelve még egy szálloda. Rendbe kellene tenni a Bodrog-partot, jó volna egy strand, egy piac. Nagyon szépen formálódik a Szentnegyed a várofalakon belül, megnyílt a Múzsák temploma, a volt katolikus iskolából Szent Erzsébet Ház lett. Nem is úgy képezem Patak további

sorsát, hogy tele kellene építeni házakkal, inkább a történelmi emlékeket kell előhívni, hiszen állnak a falak, s a romok ott vannak a földben. Jó lenne kitisztítani a Bodrogparti városfalakat! Lorántffy Zsuzsannának volt egy messzeföldön híres Gombos-kertje, milyen szép lenne, ha újraéledne! S az is nagyon jó volna, ha Sárospatakon nekem is sikerülne egyszer építeni valamit!

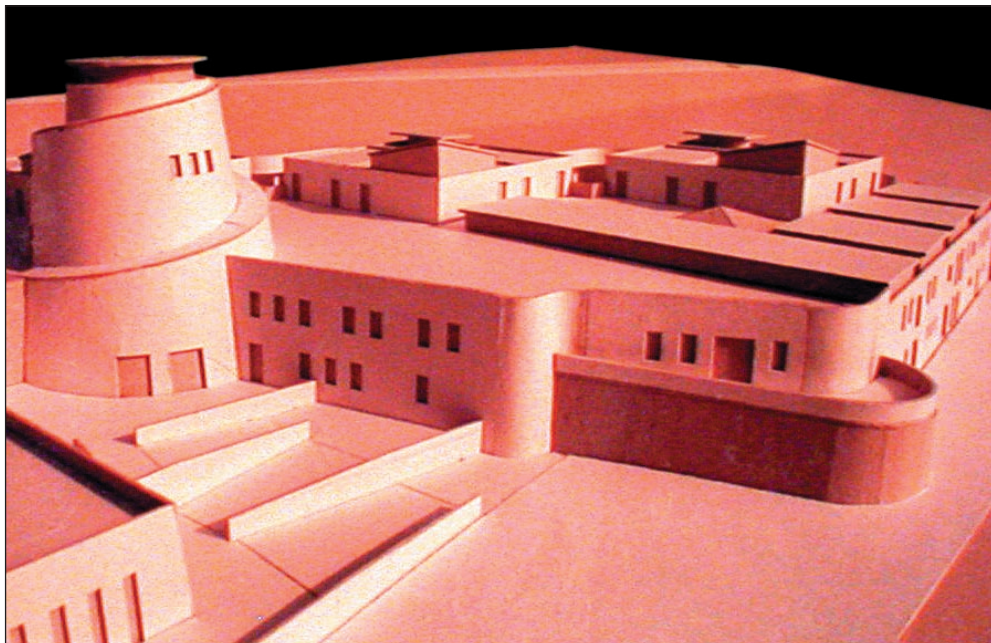
(Az interjút készítette: Földy Krisztina Lilla.)

Jegyzetek

- ¹ *Lauder Javne Világi Zsidó Iskola terve, Budapest, tervezőtárs: Karácsony Tamás, 1993*
- ² *Gandhi Alapítványi Iskola, Pécs, tervezőtárs: Szerényi Győző, Csernyánszky Gábor, 1995*
- ³ *OREMUS szőlő- és borfeldolgozó épület, Tolcsva, tervezőtárs: Selényi György, 1996-2000*
- ⁴ *Borászat, Villány, tervezőtárs: Buzder Lantos Zsófia, Horváth Gergely, Farkas Zsófia, 2006*
- ⁵ *A TÖRLEY Pezsgőpincészet szegi pincészetének fogadó- és kiállító épülete, 2004*
- ⁶ *Budapest, XIV. Csernyus u. 28. családi ház (építészet-belsőépítészet), 2002-2003*
- ⁷ *Lánchíd 19 Design Hotel (építészet-belsőépítészet), Budapest, tervezőtárs: Ifj. Benczúr László, Kara László, 2007*

Lánchíd 19 Design Hotel

Lauder Javne Világi Zsidó Iskola terve

Budapest, XIV. Cseryus u. 28. családi ház

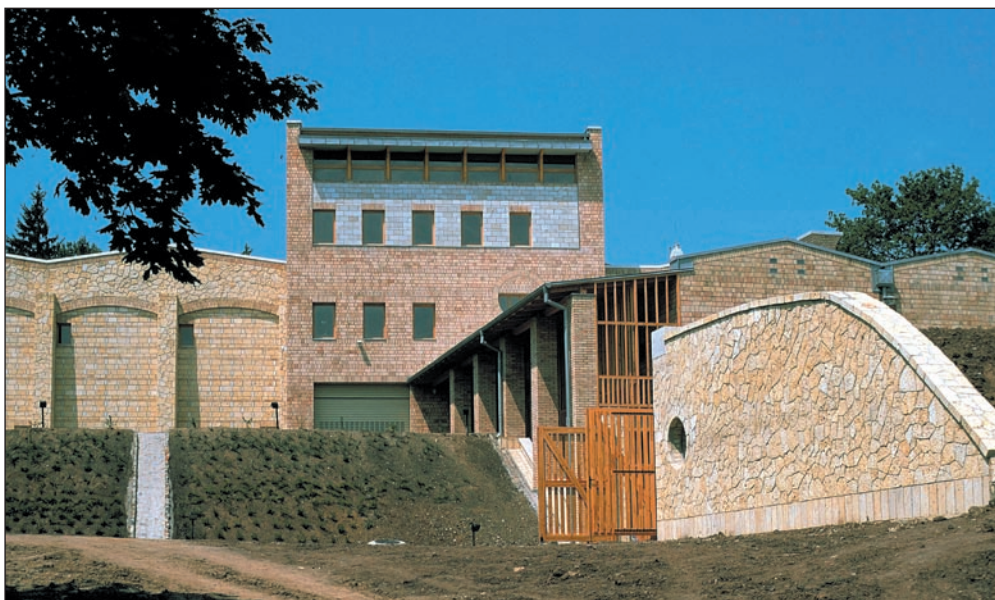
Budapest, XIV. Csernyus u. 28. családi ház

A TÖRLEY Pezsgőpincészet szegi pincészetének fogadó- és kiállító épülete

Borászat, Villány

OREMUS szőlő- és borfeldolgozó épület, Tolcsva

OREMUS szőlő- és borfeldolgozó épület, Tolcsva

Lánchíd 19 Design Hotel